

**Een karterend archeologisch
inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen op het terrein aan
de Woldenburgseweg 14 te Netterden,
gemeente Oude IJsselstreek (Gld)**

W.J.F. Thijs

ARC-Rapporten 2009-51

Geldermalsen
2009
ISSN 1574-6887

Colofon

Een karterend archeologisch inventariserend veldonderzoek door middel van boringen op het terrein aan de Woldenburgseweg 14 te Netterden, gemeente Oude IJsselstreek (Gld)

ARC-Rapporten 2009-51
ARC-Projectcode 2009/160

Tekst
W.J.F. Thijs
Afbeeldingen
W.J.F. Thijs
Redactie
N. van Malssen

Versie 2.1 (Definitief), 10 juni 2009

Autorisatie — M.J.M. de Wit

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 2009

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

Projectnaam	Netterden, Woldenburgseweg 14
Projectcode	2009/160
Archisnummer	34353
Projectleider	Ir. W.J.F. Thijs
Contact	0345-620102, w.thijs@arcbv.nl
Opdrachtgever	Econsultancy, ir. E.M. ten Broeke
Contact	0314-365150, tenbroeke@econsultancy.nl
Bevoegd gezag	Gemeente Oude IJsselstreek, Dhr. F. Kroesen
Contact	0544-393535
Toetsing namens bevoegd gezag	Dhr. M. Kocken, regionaal archeoloog Regio Achterhoek
Contact	0314-321235, m.kocken@regio-achterhoek.nl

Locatiegegevens

Toponiem	Woldenburgseweg
Plaats	Netterden
Gemeente	Oude IJsselstreek
Provincie	Gelderland
Kaartblad	40F
RD-coördinaten	N: 218.764/430.294 O: 218.778/430.293 Z: 218.776/430.260 W: 218.762/430.259
Oppervlakte	410 m ² , waarvan 260 m ² bebouwd gaat worden

Beschrijving onderzoekslocatie

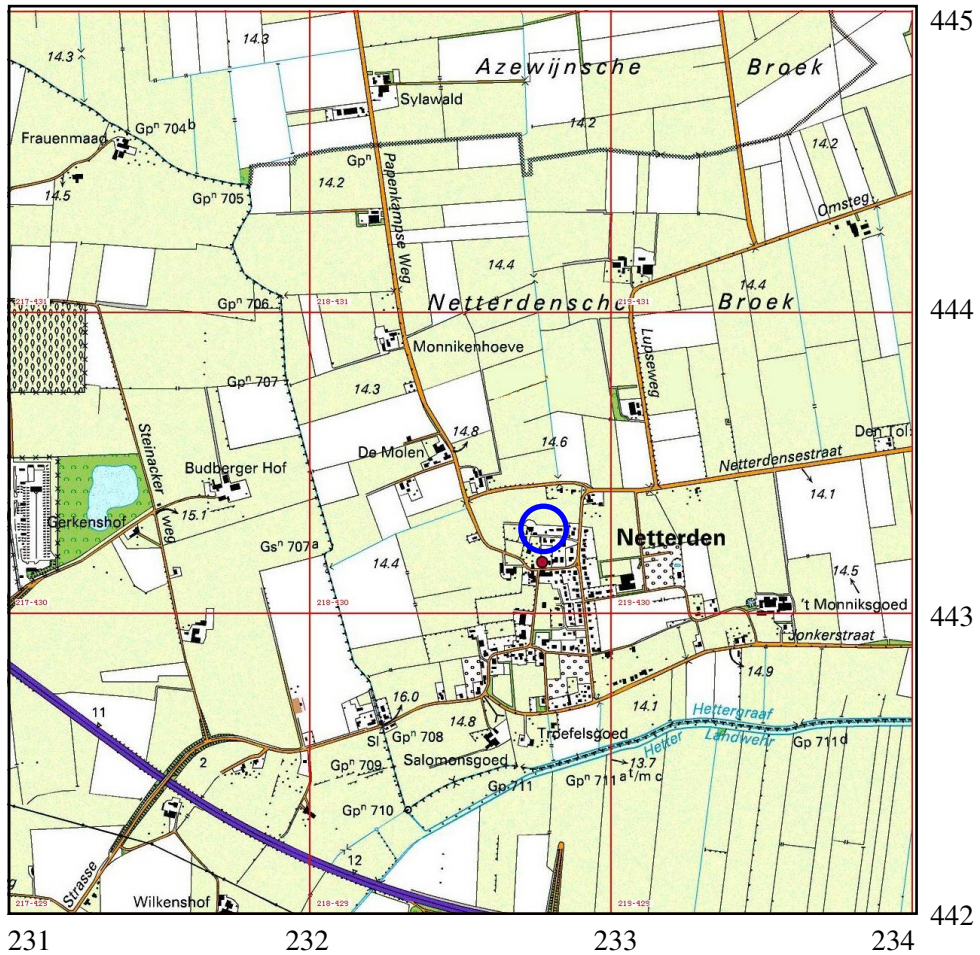
Geologie	Formatie van Echteld op Formatie van Kreftenheije
Geomorfologie	Plateau-achtige terrasrest
Bodem	Poldervaaggrond
Historische situatie	De onderzoekslocatie is op kaarten uit 1822 en 1908 is de onderzoekslocatie deels bebouwd. Hierna is de onderzoekslocatie niet meer bebouwd geweest. De onderzoekslocatie hoort bij de historische kern van Netterden. De naastgelegen percelen zijn in de tweede helft van de vorige eeuw bebouwd.
Archeologische verwachting	Middelhoge verwachtingswaarde op intacte archeologische resten en/of sporen uit de periode Midden Neolithicum – Nieuwe Tijd.

Legenda

 Onderzoekslocatie

Afbeelding 1 Topografische kaart van de onderzoekslocatie (omcirkeld) en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van Econsultancy uit Doetinchem heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een karterend archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen uitgevoerd op het terrein aan de Woldenburgseweg 14 te Netterden, gemeente Oude IJsselstreek (afb. 1). De onderzoekslocatie is momenteel in gebruik als grasland. Aanleiding tot dit onderzoek vormt de voorgenomen bouw van een woning met garage op het perceel. Hierbij zal de bodem tot een diepte van circa 1 m –mv worden afgegraven ten behoeve van een fundering. Hierbij worden mogelijk archeologische waarden bedreigd. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg¹ dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden. Het veldwerk is uitgevoerd op 1 april 2009 door ir. W.J.F. Thijs van ARC bv en ir. E.M. ten Broeke van Econsultancy. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).²

1.2 Onderzoeksgeschiedenis

In maart 2009 is een bureau-onderzoek verricht door Econsultancy.³ Het archeologisch verwachtingsmodel uit het bureau-onderzoek vormt het uitgangspunt voor dit inventariserend veldonderzoek en is hieronder weergegeven:

Op grond van de verzamelde archeologische en aardwetenschappelijke informatie is de volgende gespecificeerde verwachting opgesteld:

Op basis van de landschappelijke gegevens bevindt het plangebied zich op een hoger gelegen plateau-achtige terrasrest, welke bedekt zijn met oeverwalafzettingen. Deze oeverwalafzettingen zijn afgezet in de tijd dat de Hetter Landwehr stroomgordel actief was, tussen 6400 tot 4550 voor Chr. Vanaf het Midden-Neolithicum zal de hoger gelegen plateau-achtige terrasrest geschikt zijn geweest voor bewoning en verklaart mede de ligging van de historische kern van Netterden. Hierdoor kunnen in het plangebied archeologische resten voorkomen vanaf het uit Midden-Neolithicum in de top van de stroomgordel/oeverwalafzettingen. De archeologische laag bestaat uit een vermenging van voornamelijk kleine fragmenten aardewerk met het oorspronkelijke substraat, maar kan ook bestaan uit houtskool en bot. De meeste typen archeologische resten (bot, houtskool, aardwerk, metaal) zullen door de relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd. Het complextype en de omvang van eventuele archeologische resten kunnen niet nader worden gespecificeerd.

Omdat de oeverafzettingen aan het maaiveld worden verwacht is het mogelijk dat (recente) graaf- en bouwwerkzaamheden de top van de oeverafzettingen hebben verstoord. Volgens het verzamelde kaartmateriaal was het plangebied in ieder geval in het begin van de 19de eeuw bebouwd. Deze bebouwing is ergens tussen 1908

¹In werking getreden op 1 september 2007.

²De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

³Ten Broeke, E.M., 2009: *Archeologisch bureauonderzoek Woldenburgseweg 14 te Netterden, gemeente Oude IJsselstreek*, Econsultancy Rapport 09025168 (conceptversie).

en 1931 gesloopt. Hierdoor wordt de kans op het voorkomen van in situ gelegen archeologische resten laag geacht. Mogelijk bevinden zich in de bodem nog muur- en/of funderingsresten van de voormalige bebouwing.

1.3 Doel van het inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureau-onderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Het karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. Het waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten.

1.4 Werkwijze

Het IVO is uitgevoerd als een karterend booronderzoek. Hiertoe zijn met behulp van een edelmanboor met een diameter van 12 cm op het onderzoeksterrein zeven boringen geplaatst tot 120 cm –mv. Deze boringen zijn verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Het opgeboorde materiaal is doorzocht op de aanwezigheid van archeologische resten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaardbeschrijvingsmethode (ASB). De laag direct onder de bouwvoor en lagen met archeologische indicatoren zijn bemonsterd en gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 2 mm.

2 Resultaten inventariserend veldonderzoek

Op de onderzoekslocatie zijn zeven boringen geplaatst. De locatie van de boringen is weergegeven in afbeelding 2. De resultaten van het karterend booronderzoek zijn opgenomen in bijlage 1. De bodemopbouw is op de gehele onderzoekslocatie vergelijkbaar en bestaat uit een donker grijsbruine tot licht bruine zwak tot sterk zandige klei met hieronder zwak siltig matig grof tot zeer grof licht bruin zand. Het pakket zwak tot sterk zandige klei bevat een groot aantal archeologische indicatoren en is hierdoor wat rommelig van aard. Dit pakket is geïnterpreteerd als (terp)ophogingspakket. Binnen het ophogingspakket zijn afgezien van boring 3 geen duidelijke lagen te onderscheiden. Alleen het bovenste deel (40 – 50 cm –mv) van het pakket is over het algemeen wat donkerder van aard en vormt de bouwvoor. De dikte van het ophogingspakket neemt af in noordelijke richting. Alleen in de uiterst noordelijke boringen 6 en 7 is het pakket weer dikker. Ook is het ophogingspakket op het westelijk deel dikker dan op het oostelijk deel van onderzoekslocatie. Het maaiveld loopt gemiddeld circa 0,4 meter af in noordelijke richting. Het ophogingspakket ligt direct op een zandlaag, die wordt gevormd door de Formatie van

boring	diepte boven (m –mv)	diepte onder (m –mv)	vnr	indicatoren	periode	opmerking
1	0,6	0,9	1	aardewerk, pijpaarde	PREH, NT	Aardewerk: roodbakkend NT en 7 fragmentjes Late Bronstijd–IJertijd waaronder 1 rand
2	0,5	0,7	3	aardewerk, bouwmateriaal	PREH, NT	Bodemfragment indet prehistorisch aardewerk, combi met NT bouw- materiaal: context verstoord
2	0,7	1	6	bouwmateriaal	NT	Bevindt zich onder laag met Late Bronstijd–IJertijd: context verstoord
4	0,5	0,95	4	aardewerk	LMEA	Paffrath
7	0,4	0,6	6	botmateriaal	niet nader te bepalen	
7	0,7	1	2	sintels	niet nader te bepalen	

Tabel 1 De vondsten.

Kreftenheije. Alleen in boring 7 is een restant van de oorspronkelijke poldervaag-
grond waargenomen tussen 1 – 1,3 m –mv.

2.1 Vondsten

Van de boringen zijn monsters genomen van de laag direct onder de bouwvoor. Ook zijn lagen met archeologische indicatoren bemonsterd en gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 2 mm. De ligging van de archeologische vondsten staat weergegeven in afbeelding 2. In de zeefresiduen van boringen 1, 2 en 4 zijn enkele aardewerkfragmenten aangetroffen (tabel 1). Het aardewerk is gedetermineerd door mw. drs. K.L.B. Bosma en mw. drs. S.M. Beckerman (ARC bv) . Het aardewerk in boringen 1 en 2 betreft deels besmeten prehistorisch aardewerk uit de periode Late Bronstijd – IJertijd. Doordat in het ophogingspakket geen duidelijke lagen te onderscheiden waren in het veld, zijn de lagen met archeologische indicatoren over een relatief groot dieptetraject bemonsterd. Dit is mogelijk de reden dat in dezelfde laag waar het prehistorisch aardewerk is aangetroffen, ook aardewerk uit de Nieuwe Tijd is waargenomen. Dit kan echter ook duiden op een vergraving van het pakket, waardoor het aardewerk uit verschillende perioden door het ophogingspakket is gemengd. Mogelijk is dit gebeurd bij de sloop van de woning in het begin van de 20e eeuw. Het aardewerk is aangetroffen op een diepte tussen 0,5 – 0,9 m –mv. In boring 2 is beneden deze laag bouwmateriaal uit de periode Nieuwe Tijd aangetroffen. Dit vormt ook een indicatie dat de archeologische resten in deze boring mogelijk reeds vergraven zijn. Dit valt echter op basis van de onderzoeksresultaten niet met zekerheid te zeggen. In boring 4 is in het zeefresidu van de laag tussen 0,5 – 0,95 m –mv een aardewerk fragment uit de Late Middeleeuwen aangetroffen. Het betreft Paffrat-aardewerk. In boring 7 zijn enkele fragmenten bot aangetroffen. Dit botmateriaal is bekeken door dr. H. Buitenhuis (ARC bv). Door de sterk gefragmenteerde aard van het botmateriaal kon het niet nader worden gedetermineerd dan dat het bot afkomstig is van een groot zoogdier. In boring 7 zijn naast het bot ook enkele sintels waargenomen die niet nader konden worden gedetermineerd.

3 Samenvatting en conclusie

Volgens het bureau-onderzoek van Econsultancy ligt de onderzoekslocatie op een pleistocene plateau-achtige terras-rest van de meandergordel van Hetter Landwehr en zijn op de onderzoekslocatie poldervaaggroden aanwezig. De onderzoekslocatie heeft volgens de Cultuurhistorische Waardenkaart van Gelderland een middelhoge archeologische trefkans. Gezien de landschappelijke context kunnen in de top van C-horizont archeologische resten vanaf het Midden-Neolithicum worden verwacht. Op basis van historisch kaartmateriaal mag worden geconcludeerd dat de locatie in het eind van de 19e eeuw en het begin van de 20e eeuw bebouwd is geweest. Op de onderzoekslocatie is een ophogingspakket aangetroffen met verschillende archeologische indicatoren waaronder aardewerk uit de periode Late Bronstijd – IJzertijd, de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd. Van de archeologische vondsten kan op basis van de onderzoeksresultaten niet met zekerheid worden vastgesteld of deze *in situ* liggen of zijn vergraven. Op de onderzoekslocatie is mogelijk sprake van een archeologische vindplaats. Een vervolgonderzoek is noodzakelijk om dit met zekerheid vast te stellen.

4 Aanbeveling

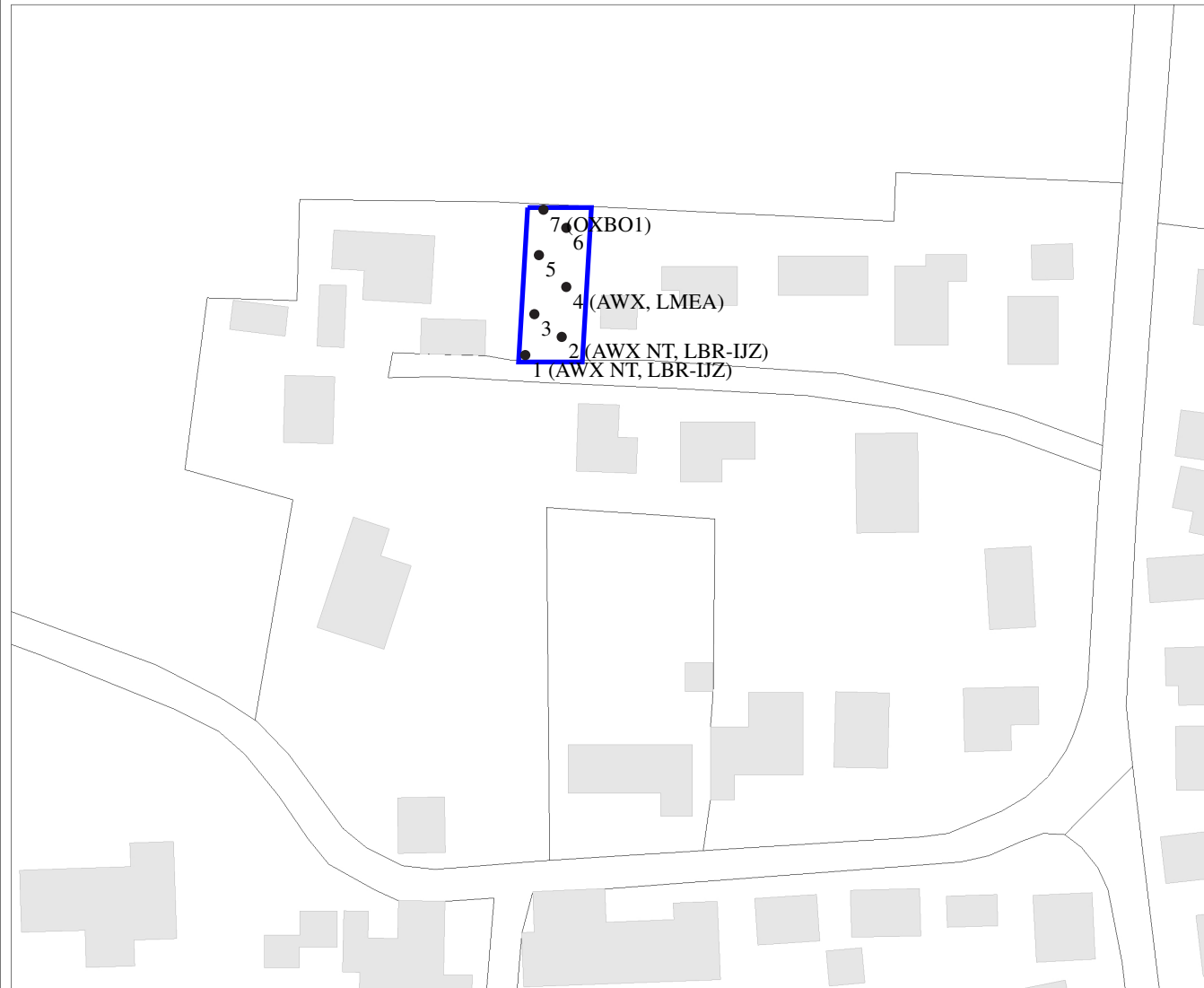
Op basis van het karterend onderzoek mag worden geconcludeerd dat er mogelijk sprake is van een archeologische vindplaats. Conform de KNA is een vervolgonderzoek noodzakelijk. Dit onderzoek zou eigenlijk moeten worden uitgevoerd in de vorm van een proefsleuvenonderzoek (IVO-P) omdat er geen fysieke belemmeringen zijn om dit onderzoek uit te voeren. Gezien het geringe oppervlak van de toekomstige ontwikkeling is in overleg met de regionaal archeoloog drs. M. Kocken echter gekozen voor een meer pragmatische oplossing. Deze oplossing bestaat uit een archeologische begeleiding van het uitgraven van de bouwput onder het protocol opgraven, zoals vermeld in de KNA. Voor de archeologische begeleiding is een Programma van Eisen (PvE) noodzakelijk, dat voor aanvang van de werkzaamheden moet worden goedgekeurd door het bevoegd gezag, de gemeente Oude IJsselstreek. De gemeente bepaald tevens of en in welke vorm het vervolgonderzoek moet worden uitgevoerd.

Literatuur

Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.

Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.

Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

Legenda

- HUIZEN
- TOP10 ((e)TDN)
- 1 Boring

Archis2

rijksdienst voor
archeologie,
cultuurlandschap
en monumenten

Afbeelding 2 Boorpuntenkaart met aangetroffen archeologische indicatoren. De locatie is blauw omlijnd. Door: W.J.F. Thijs.

Bijlage 1 Boorstaten

Locatiebepaling	gemeten, differentieel GPS, nauwkeurig 1
Referentievlak	Nieuw Amsterdams Peil
Maaiveldhoogtebepaling	geschat, actueel hoogtebestand
Nauwkeurigheid maaiveldhoogte	15 cm

De volgende afkortingen worden in de boorstaten gebruikt.

grondsoort (onderdeel lithologie)		s2	matig siltig
K	klei	s3	sterk siltig
Z	zand	z1	zwak zandig
		z3	sterk zandig
bijmengsel (onderdeel lithologie)			
s1	zwak siltig		

---

boring 1 *RD-X: 218.773. RD-Y: 430.265. Maaiveld: 15,47. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
150 Kz3	donker grijsbruin	scherp	<i>Archeologische indicatoren:</i> aardewerk. <i>Opmerkingen:</i> Baksteen weinig door het gehele pakket, Aardewerk uit NT en Late Bronstijd-IJzertijd.
180 Zs1	licht bruingrijs	beëindigd	<i>Zandmediaanklasse:</i> zeer grof. <i>Opmerkingen:</i> Kreftenheije.

---

boring 2 *RD-X: 218.782. RD-Y: 430.269. Maaiveld: 15,73. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
40 Kz3	donker grijsbruin	geleidelijk	<i>Archeologische indicatoren:</i> baksteen, weinig.
100 Kz3	licht bruingrijs	geleidelijk	<i>Archeologische indicatoren:</i> aardewerk, baksteen, weinig. <i>Opmerkingen:</i> Aardewerk uit Nieuwe Tijd en Late Bronstijd-IJzertijd.
120 Zs1	licht bruingrijs	beëindigd	<i>Zandmediaanklasse:</i> matig grof. <i>Opmerkingen:</i> Kreftenheije.

---

boring 3 *RD-X: 218.774. RD-Y: 430.272. Maaiveld: 15,39. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
40 Kz3	donker grijsbruin	scherp	<i>Archeologische indicatoren:</i> baksteen, weinig.
60 Zs3	licht bruin	scherp	
130 Kz3	bruingrijs	scherp	<i>Archeologische indicatoren:</i> baksteen, spoor. <i>Opmerkingen:</i> Rommelig.
150 Zs1	licht bruingrijs	beëindigd	

---

boring 4 *RD-X: 218.781. RD-Y: 430.278. Maaiveld: 15,32. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
95 Kz3	grijsbruin	scherp	<i>Archeologische indicatoren:</i> metaal, aardewerk. <i>Opmerkingen:</i> Baksteen, ophogingspakket, Paffrat aardewerk uit Late Middeleeuwen.
120 Zs1	licht bruingrijs	beëindigd	<i>Opmerkingen:</i> Kreftenheije.

---

boring 5 *RD-X: 218.776. RD-Y: 430.282. Maaiveld: 15,17. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
40 Kz3	donker grijsbruin	geleidelijk	
100 Kz3	grijsbruin	scherp	
120 Zs1	bruingrijs	beëindigd	<i>Opmerkingen:</i> Kreftenheije.

---

boring 6   *RD-X: 218.784. RD-Y: 430.287. Maaiveld: 15,20. Boormethode: edelmanboring.*

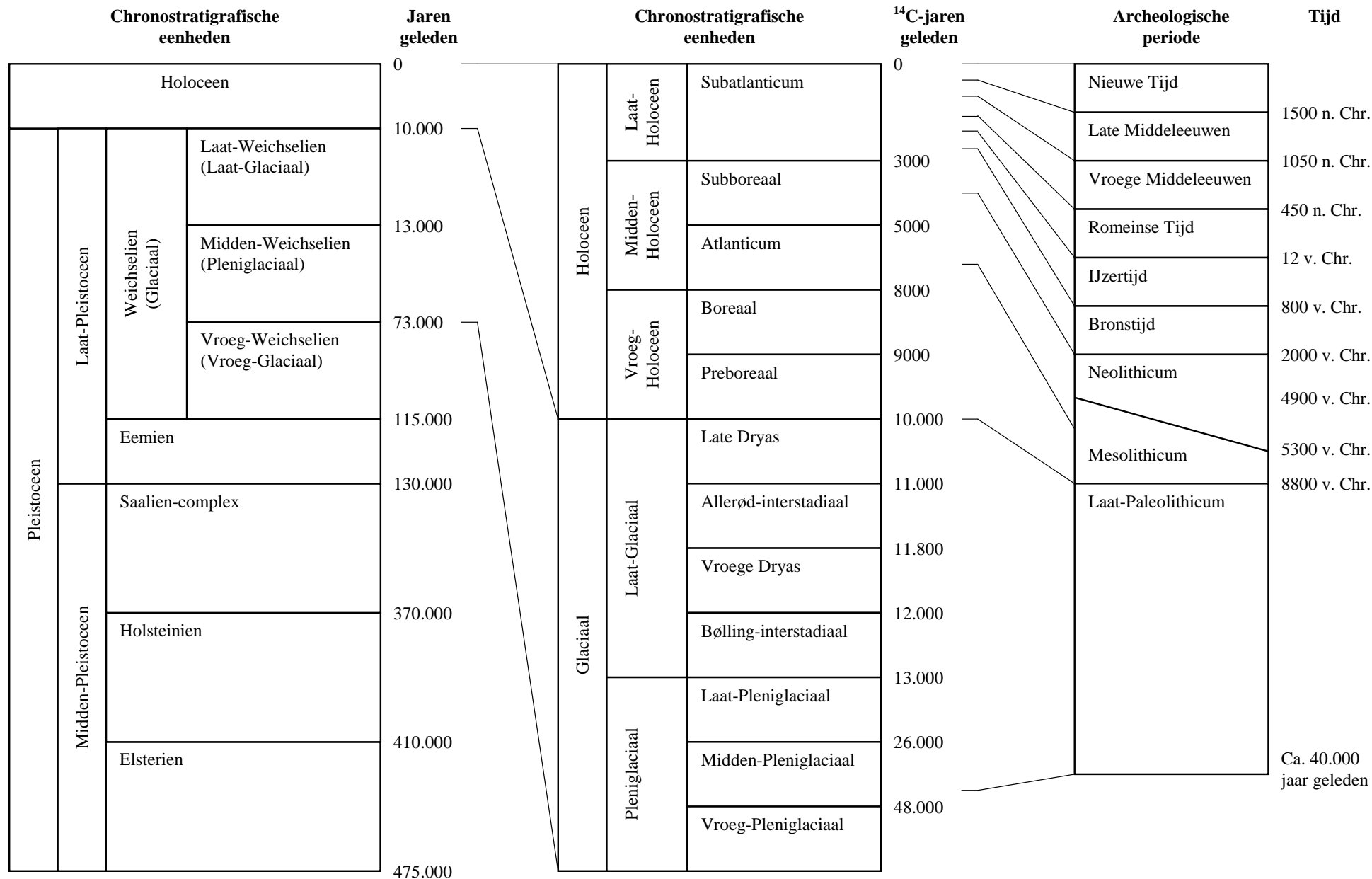
<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
50 Kz3	donker grijsbruin	geleidelijk	
110 Kz1	bruingrijs	geleidelijk	<i>Archeologische indicatoren: baksteen, spoor.</i>
120 Zs2	bruingrijs	beëindigd	<i>Laagtrends: naar boven toe fijner.</i>

boring 7   *RD-X: 218.783. RD-Y: 430.291. Maaiveld: 15,11. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
50 Kz3	grijsbruin	geleidelijk	
100 Kz3	bruingrijs	geleidelijk	<i>Archeologische indicatoren: onverbrand bot, spoor, metaal.</i>
130 Kz1	bruingrijs	scherp	<i>Vlekken: sterk gevlekt, oranje.</i>
160 Zs1	licht bruingrijs	beëindigd	<i>Zandmediaanklasse: matig grof.</i>

Bijlage 2 Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.